

De politiske Aarsager til Krig i det nuværende Evropa.

Af
Emil Elberling.

Under denne Titel har den russiske Grev L. Kama-rovski, Professor i Folkeret ved Moskvs Universitet, skrevet en Afhandling i *Revue de droit international et législation comparée*. XX. 1888. (Bryssel). Nationaløkonomisk Tidsskrifts Læsere ville formentlig have Interesse af at blive bekendte med Indholdet af denne Afhandling, som vidner godt om sin Forfatters Frisind og Retsind, samt om en oprigtig Iver for at være upartisk, men som paa den anden Side ogsaa røber adskillig Uvidenhed om de virkelige Forhold og nogen Fordomsfuldhed, samt stort Hang til at søge rent doktrinære Afgørelser. Vi ville nu forsøge at give et saa kort, men tillige fuldstændigt Uddrag af Artiklen som muligt, og dertil knytte de fornødne Bemærkninger og Rettelser.

Forf. betegner selv sin Opgave med de Ord, at han vil fremstille de vigtigste politiske Aarsager, som hvert Øjeblik true Evropas Stater med en almindelig Krig, og som derved omdanne dem til sande Lejre, fratage dem Evnen til at arbejde i Fredens Tjeneste og hurtig

føre dem henimod en endelig Fallit og Odelæggelse«. Han tror, at Faren kun kan fjærnes ved Gennemførelse af »Folkerettens Grundsætninger, som alene yde Retfærdighed imod alle Staterne, og som give flest Midler til at forsone de enkelte Folks særlige og ofte modstridende Interesser«. Da alle Staterne ere interesserede i Fredens Sikring, bør de ogsaa alle tage virksom Del i Drøftelsen og Løsningen af Spørgsmaalet, og dette bør da ske ved en almindelig evropæisk Kongres, hvor deres Udsendinger skulle prøve alle Tvistemaal fra alle Sider og med fuld Upartiskhed. Ved disse Forhandlinger bør man ikke som Grundlag tage de enkelte Folks ensidige Krav eller Fordel, ej heller deres krigerske Held, men alene følge de almindelige Grundsætninger for Retfærdighed og fælles Tryghed.

Ja alt dette er meget priseligt, men her møde vi netop Grundskaden ved Europas politiske Tilstand nu for Tiden, at Evropa kun er et »geografisk Begreb«, og at der uagtet det store Fællesskab i Civilisation mellem de evropæiske Folkeslag dog ikke findes nogen Følelse af fælles Tarv eller nogen gensidig Agtelse for hinandens Ret. De enkelte Stater — eller i hvert Fald de største og mægtigste — ere endnu ikke komne dertil, at de af Hensyn til almindelige Retsgrundsætninger eller for et stort fælles Formaals Skyld, end ikke for Opnaaelse af almindelig Fred og Tryghed, ville gøre noget Afslag i deres særlige Krav eller noget Offer af, hvad de ville kalde deres særlige Interesser. De stole tværtimod paa, at de med deres egne Kræfter kunne hævde deres Ret og værne deres Tryghed, og der findes ikke i Evropa — saaledes som i hver enkelt Stat — nogen Myndighed, hvis Kendelse man kan paakalde i indbyrdes

Stridigheder mellem Folk og Stater, end sige nogen, som kan paatvinge dem sin Afgørelse.

Skønt alle Evropas Stormagter tolv Aar tidligere havde betegnet Vedligeholdelsen af den danske Helstat som en fælles evropæisk Interesse, lod de den dog falde 1864 uden at kunne enes om en ny Ordning af de paa-gældende Landes Forhold. Skønt Almenheden i Evropa 1866 utvivlsomt var enig om, at Østrigs Herredømme i Venetien var uholdbart, vilde Østrig dog ikke gaa til en evropæisk Kongres uden at faa Løfte om, at dette Landskabs Afstaaelse til Italien ikke skulde forlanges. Og skønt Stormagterne allerede 1856 havde lovet hinanden ikke at gaa til Krig, inden en Mægling af en venskabelig Regering var forsøgt, var der 1870 hverken i Frankrig eller Tyskland Nogen, som tænkte paa et saa simpelt Middel. Ja selv da alle Stormagterne 1877 vare enige om at fordømme Tyrkiets Adfærd overfor dets kristne Undersaatter, kunde de dog ikke blive enige om at paatvinge det deres fælles Vilje, og først efter en otte Maaneders Krig med alle dens Rædsler og Tyrkiets afgjorte Nederlag traadte Diplomaterne paa ny til og skaffede ved et usselt Schakreri en Ordning til Veje, som alle følte kun var foreløbig, og som faa Aar efter dels var sat til Side og dels omstødt paa vigtige Punkter. Og i den Grad ere Folks Sind forventede, at dengang England for faa Aar siden gav frivilligt Afkald paa sit nysvundne Herredømme over Transvaal-Statens fremfor at bruge sin knusende Overmagt, hørte man — ogsaa herhjemme — Røster, der forklarede en saa uvant Op-træden som et Vidnesbyrd om dette »Kræmmerfolks« Ligeegyldighed for Krigerærens Krav. Men saa længe en saadan Tankegang næres, endogsaa hos de smaa

Folk og af de frisindede Partier, hvor kan man da hos de store Folk og deres Regeringer vente Villighed til at bøje sig for Retten hellere end at slaa sin Lid til Magten.

Man maa derfor snarere fæste sit Blik paa de enkelte Stridsspørgsmaal og de Løsninger, som bringes i Forslag, for at undersøge, om det vilde være muligt ad denne Vej at forsone de modstridende Opfattelser og Interesser, og at sikre Freden ved at bringe selve Stridsaarsagerne ud af Verden. Forf. har den samme Følelse, og for at tage Tyren ved Hornene stiller han Spørgsmaalet om Elsas-Lothringen i første Række. Med Hensyn til disse Lande grunder Tyskland sin Paastand dels paa, at de tidligere have hørt til det tyske Rige, dels paa, at dette maa skaffe sig en militær Borgen imod mulige Angreb fra Arvefjenden; men siger han, hvis man saaledes vilde hævde de gamle Tilstande som uforanderlige, vilde man aldrig komme til en retfærdigere og fastere Ordning. Det er desuden langt fra, at Tyskland har yndet nogen Tryghed ved disse Landes Tilknnytning: det har tværtimod lige siden 1871 været nødt til at underholde en umaadelig Hær og udtømme sine finansielle Kræfter til Fæstninger o. desl., hvorhos det lammes i alle sine ydre og indre politiske Forhold og som en stor væbnet Lejr midt i Evropa holder hele Verden i Spænding. Paa den anden Side er Frankrig kun opfyldt af Tanken om at vinde Oprejsning og tage Elsas tilbage. Hvis Frankrig sejrede i en ny Krig, vilde dette Forhold kun vendes om, medens en ny tysk Sejr vilde være meget skadelig for Evropa, som ikke kan ønske Frankrig endelig svækket. For at undgaa disse Farer maa man søge en fredelig Ordning, og Forf. har

hele tre Løsninger paa Haanden, som ere lige hæderlige for begge Parter. Enten bør Lothringen gives tilbage til Frankrig, medens Elsas vedblivende knyttes til Tyskland; eller ogsaa bør de deles i flere Kantoner og knyttes til Schweiz; eller endelig bør de oprettes til en egen uafhængig Stat, neutraliseret under Evropas Garanti, ligesom Belgien og Schweiz. De neutrale Magter bør i Samraad afgøre, hvilken af disse Løsninger der er Evropa tjenligst; men Indbyggerne i Elsas-Lothringen bør ved Folkeafstemning give deres Mening til Kende om, hvilken de maatte ønske.

Ved første Øjekast ser dette jo meget godt ud; men en nærmere Prøvelse opdager snart store Skævheder i Bevisførelsen. Alene det, at der opstilles tre Løsninger, vækker Tvivl om, at nogen er den rette, d. v. s. mere end en foreløbig Udvej: at Schweiz vil betakke sig for den mellemste, som vilde indføre et stort, frommedartet Element i dets geografisk afrundede og historisk sammenvoxede Forbund*), er vistnok udenfor al Tvivl. Men hvad skal man gøre, hvis Evropas Skøn om den rette Løsning ikke falder sammen med Indbyggernes Ønske? eller hvis Lothringerne som én Mand stemme for den første Løsning (Tilknytning til Frankrig), og Elsasserne stemme for den tredje (en særlig Stat), eller hvad der vel nu var rimeligst, for Tilbagevenden til Frankrig, en Løsning, som Forf. med Føje udelukker, da den utvivlsomt forlods vil blive afvist fra tysk Side. Forf. overser endvidere, at der i Tyskernes Øjne er en væsentlig Ulighed mellem Elsas

*) Elsas's Tilknytning vilde forøge Schweiz's Folketal med over 50 pCt.

og Lothringen. De gøre Paastand paa Elsas, fordi det i Virkeligheden maa regnes for et tysk Land — for 100 Aar siden var det kun af Navn forenet med Frankrig — og fordi den langt overvejende Del af Indbyggerne endnu taler og altid har talt Tysk. Med andre Ord, Tyskerne hævde for Elsas's Vedkommende den sproglige Nationalitet, medens Franskmændene lægge Vægten paa den politiske, d. v. s. paa Landets 200 Aars Forbindelse med Frankrig og Elsassernes deraf følgende Stemning. Naar man herhjemme i Reglen giver Franskmændene Medhold heri, glemmer man rent, at Forholdet i Elsas nu væsentlig ligner Forholdet i Angel før 1864, hvor Indbyggerne fortrinsvis talte Dansk, men dog regnede sig for Tyskere. Dengang fandt man det naturligt, at den danske Statsstyrelse søgte at vende deres Stemning og løse den tyske Fortryllelse, men nu fortænker man den tyske Regering i at gøre det tilsvarende Forsøg i Elsas. Paa Lothringen holde Tyskerne derimod nærmest af militære Grunde. Man har længe vidst, at Bismarck oprindeligt ikke ønskede Metz og kun veg for Generalernes Forlangende af dette Bolværk, og i Kejser Frederiks Dagbog fortælles, at han endog tilbød Thiers at give Afkald paa Metz, naar Frankrig vilde skaffe ham Luxemburg i Stedet, fordi denne By med Lethed kan omdannes til en Fæstning af første Rang. En Genoptagelse af denne Tanke kunde maaske fremkalde en Løsning af dette Grænsespørgsmaal og bane Vej for en virkelig Fred mellem de tvende Stormagter, hvis man kunde skaffe Tyskland en vis Borgen for, at et nyt Afkald fra Frankrigs Side paa Elsas var alvorlig ment.

Ved K.s Omtale af det næste Hovedspørgsmaal, om Folkene paa Balkan-Halvøen, maa man erkende baade hans Uhildethed af hans Landsmænds For-domme og hans Frimodighed i at sige dem Sandheden. Ligesom Rusland i Fortiden har virket meget til de kristne Folkeslags Frigørelse og Genfødelse ved store Ofre af Penge og Menneskeliv, er det ogsaa kaldet til at være deres aandelige Beskytterinde i Fremtiden; men naar det nu klager over deres Utaknemmelighed, har det selv til Dels Skylden, fordi »det stundom har vist en udpræget Lyst til at paatvinge dem sine politiske Grundsætninger og Former, og til at tage hele deres indre Liv under sit Formynderskab«. Der er øjensynlig ingen Mening i at frigøre dem fra ét Herredømme, naar man selv vil bringe dem under et andet; lad dette end være bedre end hint, er det dog dem fremmed og i Strid med Folkenes Selvbestemmelsesret. Balkan-Halvøens Tilknytning vilde være en Ulykke for Rusland selv: den vilde nemlig betegne et Forræderi mod Ruslands »slaviske« Kald, skabe mere end ét nyt Polen og flytte dets politiske Midtpunkt længer sønder paa, samt skille det ved hele dets nationale Kraft og Ejendommelighed. Som man ser, lægger K. ikke Fingrene imellem, og han forkaster ligeledes Tanken om, at Rusland bør ønske Herredømmet over Konstantinopel og over de tvende Stræder, der føre fra Sortehavet til Middelhavet. Det har kun Ret til at kræve fuld Frihed for sin Flaade til at sejle ud, og dets Opgave maa være at lade de nye kristne Stater udbrede sig til deres naturlige (ø: folkelige) Grænser og saaledes dele Tyrkiet, kun at dette sker roligt og fredeligt, og at de dele Arven ret-

færdigt mellem sig. Konstantinopel bør enten tilfalde Bulgarien eller med sin nærmeste Omkreds oprettes til en Fristad, en Tanke, som allerede for en halv Snes Aar siden fremsattes af Engelskmanden Ed. Freeman. Grækerne have intet billigt Krav derpaa, og Tanken om et byzantinsk Kejserdømme maa helt afvises.

Hele denne Fremstilling kan man godt give Medhold; ikke alene Rusland, men hele Evropa vilde sikkert staa sig bedst ved, om disse Raad fulgtes, og om man lod Folkene paa Balkan-Halvøen frit afrunde sig og kun skred ind, naar det ene søgte at tilegne sig, hvad der naturligt tilkom det andet. Skade kun, at Forf. ikke kan give nogen Vejledning til Bestemmelsen af de nye Grænser imellem Staterne; thi her indtræder jo Vanskeligheden, og her ligger Faren for megen Strid baade mellem Bulgarien og Serbien (man huske dettes taabelige Krig 1885) og imellem Bulgarien og Grækenland. Ogsaa sporer man i dette Afsnit Russerens Uvilje mod England og Østrig. Han vil saaledes fratage England Øen Cypren og overføre den til Grækenland, skønt den ligger langt udenfor dettes naturlige Omraade, og han vil fremdeles lade en evropæisk Kongres fradømme Østrig Bosnien, »da det nu har opfyldt det Hverv, som Evropa gav det 1878, at tilvejebringe Ro og Orden i dette Land«. At dette kun var en finere Form for en Afstaaelse, kan han dog ikke ret vel være uvidende om. Efter hans Mening bør Bosnien forenes med Serbien og Herzegovina med Montenegro; men han overser, at Østrig-Ungarn ved Landskaberne Dalmatien, Kroatien og Militærgrænsen naturlig omslutter Bosnien, og at der i disse Lande bor flere Sydslavere

end i Serbien og Montenegro*). Det vil derfor være ligesaa rimeligt, om man lader Bosnien forblive under den østrigske Styrelse, som vistnok har bedre Betingelser for at fremme dets aandelige og timelige Udvikling, og der er slet ingen Grund til at skære Landet i Stykker uden for at glæde Ruslands gamle — for Tiden eneste trofaste — Forbundsfælle Montenegro. Ønsker man, at de kristne Folkeslag paa Balkan-Halvøen skulle samles til nationale Enheder, maa man tvært imod holde paa, at Serbien og Montenegro forenes med de ovennævnte Landskaber til et stort kroatisk-serbisk Kongerige i politisk Union med Ungarn. Eller tror man, at en Konføderation var mulig mellem et stort Serbien, et udvidet Montenegro og et løsrevet Kroatien?

Ligesaa besynderlige, ja rent ud vilkaarlige ere K.s Forslag med Hensyn til Middelhavslandene, under hvilket Navn han omfatter Kystlandene i Nordafrika og Palæstina. Vel udtaler han ogsaa her en stor og smuk Tanke, nemlig at de skulle stilles under de evropæiske Magters Beskyttelse, vel at mærke hvert under sin, og at disse skulle drage Omsorg for Indbyggernes gradvise Uddannelse efter den kristne Civilisations Grundsætninger. Men skønt han tidligere udtrykkelig har gjort gældende, at England ingen Interesse har i Vedligeholdelsen af det tyrkiske Rige, siden det selv har faaet Magten i Ægypten og derved

*) Kroatien med Militærgrænsen tæller mindst 2 Mill. Indb. og Dalmatien $\frac{1}{2}$ Mill.; Serbien har ligeledes 2 Mill., men Montenegro kun $\frac{1}{4}$ Mill.; Bosnien med Herzegovina $1\frac{1}{2}$ Mill. Indb. Endelig bo i det egenlige Ungarn over 600,000 Sydslavere. Under østrigsk-ungarsk Styrelse staa saaledes nu dobbelt saamange Sydslavere som udenfor.

sikker Adgang til Indien, vil han dog have det fjærnet fra Ægypten, uagtet intet Land har saa stor Interesse i dettes Udvikling, og intet Folk har vist sig at have saa godt Greb paa at vejlede Østerlænderne hen imod evropæisk Civilisation. Ægypten skal nemlig overdrages til Frankrig, som for 7 Aar siden frivillig opgav sin Indflydelse her, og til Gengæld skal Frankrig opgive Tunis, som det allerede i en Aarrække har haft under sin Magt og for hvert Aar knytter nærmere til Algérie. Og skønt et Blik paa Kortet viser, at disse to Lande høre naturlig sammen, skulle de nu igen skilles ad (ligesom Bosnien og Herzegovina), og Tunis sammen med Tripolis overdrages til Italien. Og hvorfor? Fordi Tunis ligger skraas over for Sicilien, og fordi Italienerne have vænnet sig til at kaste lystne Blikke derefter, uden ellers at have mindste Adkomst til dets Besiddelse. Endelig viser K., at han deler sit Folks strenge Fordomme mod Jøder og Muhammedanere, idet han vil have Palæstina gjort til et helligt Land, fælles for alle kristne Folk og neutraliseret under alle Magters Garanti, men absolut lukket for Jøder og Muhammedanere, ret som om disse ikke lige saa fuldt som de Kristne have religiøse Traditioner i dette Land.

I samme Afsnit foreslaar K. endvidere, at Frankrig skal afstaa Savoien, Nizza og Corsica til Italien, uden at give en eneste virkelig Grund derfor. Det rette Forhold er jo dog, at Savoien er et rent fransktalende Land, at der allerede 1848 rejste sig Røster her for det Tilknytning til Frankrig (bl. a. af den nuværende Senator Parent, som fra 1871 uafbrudt har repræsenteret sine Landsmænd i de franske Kamre), og at paa den anden Side den sardinske Regering i Tidsrummet

1849—59 behandlede dette Land temmelig stifmoderlig, fordi alle dens og Folkets Tanker vare rettede paa Italien. Ved Nizza er Forholdet lidt anderledes, da Nizzarderne som Provençalere ligesaa naturlig høre til Piemont som til Frankrig — baade Garibaldi og Masséna vare fødte i Nizza; men det maa dog huskes, at i de sidste hundred Aar har Nizza staaet længer under fransk end under italiensk Herredømme, nemlig fra 1792 til 1814 og siden 1860, og at der vel endnu findes et italiensk Parti her, men dog i afgjort Mindretal. At Corsica sproglig talt hører til Italien, kan vel ikke nægtes, skønt Kendskab til det franske Sprog er meget udbredt; men har der nogensinde vist sig mindste Lyst hos dets Indbyggere til at skille sig fra Frankrig?

Endnu et Forslag stiller K. under dette Afsnit, nemlig at Gibraltar skal afstaas til Spanien, som faar Opgaven at civilisere Marokko. Ja visselig er Englands Besiddelse af denne Fæstning en geografisk Uregelretted; men saalænge man ikke tør regne paa den evige Fred, kan England ikke ret vel give Afkald paa de Punkter, der sikre Vejen til Indien, og K. er selv aldeles enig i, at Englands Herredømme her ikke alene er en engelsk, men en evropæisk Interesse. Mærkeligt nok nævnes Malta slet ikke, skønt England ellers søges fjærnet fra Middelhavet. Det tilføjes, at Gibraltar skal sløjfes som Fæstning, ligesaa vel som Fæstningerne ved Dardanellerne og Konstantinopel; thi K. deler den underlige Forestilling hos mange Afvæbningsmænd, at Fæstninger ubetinget fremme Udsigten til Krig, medens de dog ligesaa vel kunne tænkes at fjærne den. Vilde det t. Ex. ikke være nok saa naturligt at lade den uaf-

hængige Stat Elsas beholde Metz og Strasburg for at kunne væрге sin Neutralitet, som at nedbryde disse Værker og derved lægge Landet aabent for en fremtidig fransk eller tysk Erobrer?

Om Forholdene i Nord-Europa indeholder K.s Artikel kun det Forslag, at man skal udstrække Neutraliseringen, der har virket heldbringende til at indskrænke Krigens Omraade baade for Belgiens og Schweiz's Vedkommende, ikke alene til hans nye uafhængige Stat Elsas, men ogsaa til Holland. Og, tilføjer han, »det Samme kunde gores med Danmark, enten alene eller forenet i Forbundsforhold med de to andre nordiske Riger, dog under Forbehold af fuld indre Selvstændighed for hvert enkelt Rige. Dette vilde medføre en Afvæbning (d. v. s. Sløjfning af Fæstningsværker) ved Sundet og Bælterne ligesom ved Bosporus og Dardanellerne«, samt en Neutralisering i den indskrænkede Form som ved Suez-Kanalen: »disse store Veje skulle være tilgængelige baade for Krigs- og for Handelsskibe fra alle Lande, men de maa ikke befæstes, og ingen fjendtlig Handling maa taales under Gennemfarten«. Vi skulle ikke her komme ind paa, hvorvidt det vilde være heldigt for et neutraliseret Danmark, om man forud forbød det ethvert Fæstningsanlæg. Vi kunne tvært imod meget vel forstaa, om Stormagterne samtidig med at godkende dets Neutralisering netop lagde Vægt paa, at det sikrede denne saa vidt muligt, selv ved omfattende Anlæg af saadan Art. Derimod bør det fremhæves, at den russiske Forfatter ikke synes at have det ringeste Kendskab til det nationale Mellemværende, som Danmark har udestaaende med Tyskland, ej heller forstaaer, at det er to væsentlig modstridende Systemer,

om Danmark alene eller om de tre nordiske Riger i Fællesskab neutraliseredes, idet det sidste vilde samle den nordiske Nationalitet til en Enhed i Lighed med Italiens og Tysklands, medens det første vilde skille Danmark endnu skarpere fra de to andre Lande.

Han ønsker endvidere en Genforening af Holland og Belgien, men tænker ikke paa, at det nærmest var Modsætningen mellem de fransktalende Vallonere og de nedretyske Hollændere, som fremkaldte Adskillelsen for 60 Aar siden. Denne Modsætning er i dette Øjeblik maaske endnu større, efterat Flamlænderne ved ihærdige Bestræbelser lidt efter lidt have vundet næsten lige Stilling for deres tidligere tilsidesatte Modersmaal med det franske Sprog baade i Forvaltning og Retspleje. Flamlænderne ere maaske slet ikke uvillige til en saadan Genforening; men at Vallonerne, som kun højst ugærne have underkastet sig en delvis Ligestilling mellem begge Landssprog, rolig vilde finde sig i en fuldstændig, oven i Købet udøvet af et stort Flertal*), er næppe tænkeligt. Langt snarere kan man vente, at saafremt Flamlænderne i national Selvfølelse vilde gøre Brug af deres Overtal og gennemføre Sprogenes Ligestilling ogsaa paa Rigsomraader, medens de hidtil have nøjedes med at hævde den alene i de flamske Landskaber, saafremt de t. Ex. vilde bruge deres Modersmaal i Kamrene, Vallonerne da vilde kaste deres Blikke sønder paa og søge Tilknytning til deres Stammefrænder i Frankrig, ligesom der allerede blandt de tyske Øst-rigere hæver sig Røster for at gaa ind under det tyske

*) Allerede nu udgøre Flamlænderne den større Halvdel (fire Syvendele) af Belgiens Befolkning; sammen med Hollænderne vilde de staa som 3 imod 1 overfor Vallonerne.

Rige hellere end at underkaste sig den Forsmædelse, at Tyskheden mister sin Forrang, og at Ostrig omdannes til et halvslavisk Rige.

Vi ville gaa let hen over det næste Afsnit i K.s Afhandling om Forholdet mellem Rusland og England; thi det omhandler fortrinsvis de to Magters Stilling til Spørgsmaalet om Udviklingen af Folkeretten til Søs, og Forf. har her en bekvem Lejlighed til at rose sit eget Land paa Englands Bekostning: at Sømagten England ser anderledes paa disse Spørgsmaal end Landmagten Rusland, er dog let forklarligt. For Resten hævder han, at hvert Rige har sin store Opgave i Asien, og at de hellere bør hjælpe hinanden til Løsningen end modarbejde hinanden: særlig har Rusland slet ingen Grund til at true Indien, hvis det østerlandske Spørgsmaal løses som ovennævnt, d. v. s. med Tyrkernes Fordrivelse fra Evropa og Balkan-Halvøens Deling mellem de kristne Folkeslag.

Langt større Interesse har Afsnittet om Rusland og Tyskland, et i Sandhed brændende Spørgsmaal, men man mærker dog tydelig, at Forf. ikke tør tale frit eller kan tale uhildet herom. Han beklager, at det tidligere gode Forhold mellem de tvende Magter er forstyrret, og at Fjendskabet næres af Bladene, som burde være Talsmænd for Retfærdighed og almen-menneskelige Synsmaader, men tværtimod kun hævde de enkelte Folks Egennytte. En Strid om de russiske Østersølande vil dog være urimelig, da Tyskerne her kun udgøre et lille Mindretal — rigtignok langt større end Russerne, som kun støtte sig til Erobringens Ret. Tyskerne kunne maaske af militære Grunde ønske at udstrække deres Magt til Weichsel, men dette kan Rusland aldrig

indrømme. »Polens Overgivelse i tyske Hænder vilde være et Forræderi imod Ruslands slaviske Kald«, og det er tvivlsomt, om Polakkerne ville bytte det russiske Herredømme med det tyske. »Rusland har ved at underkaste sig Polen opgjort sin gamle historiske Regning med dette Nabofolk, og Underkastelsen har i mange Henseender været velgørende for Polakkerne selv«. Alligevel er Polens Deling og Russernes Opslugning af andre slaviske Stammer i afgjort Strid med Ruslands historiske Kald at samle og frigøre alle Slaverne. Man maa for Fremtiden kun tænke paa en Føderation af alle slaviske Folk, som frivillig stiller sig under Ruslands aandelige Ledelse: Opgaven er ikke at underkaste dem, men at frigøre dem fra Tyrkere og Tyskere, samt at uddanne dem. Man maa her ikke have for Øje »en Genoprettelse af omtvistede Folkegrænser, som for længe siden ere udslettede, eller Tilbagevinding af Landskaber, som Slaverne have tabt i Kampen med Tyskerne, men kun en Opvækkelse af de Stammer, som ikke ere helt døde, og deres Oprettelse til politiske Legemer« — en Grundsætning, som det vilde være ønskeligt, om man vilde tage til almindelig Rettesnor i alle omtvistede Nationalitets-Spørgsmaal.

Fra denne slaviske Politiks Stade tror K. paa »Muligheden af Polens Genoprettelse efter Ruslands Initiativ og under dets Ledelse«. Man bør da maaske fratage Tyskland Posen og Østrig Galizien, og dettes østlige (ruthenske) Del bør i saa Fald komme tilbage til Rusland (saaledes som det alt skete 1809—1815). Om Vestpreussen taler Forf. slet ikke: han regner det altsaa for at være væsentlig fortysket, hvad jo ogsaa gælder om den vestlige Del af Posen. »Det

saaledes genoprettede Polen burde for bestandig give Afkald paa sine Grænser fra 1772«, ligesom »det ikke burde tænke paa at genopvække det gamle aristokratiske og klerikale Polens Traditioner, som netop have medført Kongedømmets Fald«. Som Led i et almindeligt slavisk Forbund eller snarere i et Forbund af de katolske Slaverfolk vilde det ikke true nogen Magt, men netop være en Skranke mellem Tyskland og Rusland. Alt dette lyder meget smukt, men man savner — ligesom ved Omtalen af Tyrkiet — Oplysning om det vigtigste Spørgsmaal, nemlig om Grænsen mellem Polen og Rusland, d. v. s. om Litauens Stilling. Er det kun Kongres-Polen, der skal frigøres, eller skal den romersk katolske Del af Litauen forenes dermed? Ej heller siges et Ord om Lillerusland*), hvis Sprog og Nationalitet nu undertrykkes lige saa meget, ja næsten mere end Polens, og som lige saa fuldt fortjener at frigøres, tilmed da det vilde være en ypperlig Skranke imellem det moskovitiske Rusland paa den ene Side og Ungarn samt Balkan-Halvøen paa den anden.

For Østrig har K. meget lidt tilovers og nærer ingen Forventninger til dets Fremtid. »Det slaviske Spørgsmaal kan ogsaa rejse Spørgsmaalet om Østrigs Udstykning, og det er lidet rimeligt, at dette sammensatte Rige kan overleve Tyrkiets Skæbne«. Hidtil have Tyskerne øvet Overmagten, men de have ikke formaaet at give Riget Enhed og Enighed. »En føderalistisk Ordning lader sig vanskelig forene med monarkiske Institutioner« (man ser det dog i Brasilien), og »Nationalitets-

*) Den lillerussiske Stamme udgør ialt, d. v. s. naar Galizien medtages, omtr. 15 Millioner Mennesker.

Principets Sejr vil i Forbindelse med Enevældens Indskrænkning uundgaelig føre til Østrigs Undergang«. Det er meget bestemte og tillidsfulde Ord, men de svækkes ved den Tilføjelse, at det er umuligt nu endog at gætte sig til, i hvor mange Dele det vil falde. Mon det ikke derfor er noget forhastet at udtale Dødsdommen, og mon ikke en anden Slaver, Historikeren Palacky, havde mere Ret, da han for en 40 Aar siden udtalte, at hvis Østrig ikke fandtes, maatte man skabe det. Naar man overvejer dette Riges vidunderlige Sejghed og Evne til Omdannelse, og naar man særlig husker, at Udskillelsen fra Tyskland og Tabet af de italienske Lande ikke i nogen Maade har svækket dets Magt, var det dog nok saa rimeligt at afvente Udgangen paa den Omformnings-Proces, som begyndte for en 20—30 Aar siden, men især har udviklet sig i den sidste halve Snes Aar.

Lad de slaviske Folkeslag i Østrig — ligesom Madjarerne i Ungarn — endnu i en Aarrække uddanne deres nationale Liv, styrke deres politiske Ordning og opluge de mange Tyskere, som bo iblandt dem, og da vil Tiden være kommen til at spørge om dette nye Østrigs Fremtid. Ville da de rent tyske Landskaber (Salzburg, Øvre-Østrig, Vorarlberg og Nord-Tyrol) foretrække at slutte sig til Tyskland, ligesom de i Aarene 1805—14 hørte til Bajern, vil Riget sikkert kunne taale deres Tab uden væsentlig Svækkelse, og saafremt Wien med Omegn (Nedre-Østrig) ikke vilde foretrække at forblive Hovedstaden ogsaa under den nye Ordning, kunde man ligesaa vel tænke sig denne »Kejserstad« med dens Million Indbyggere danne en Fristad som den anden Kejserstad Konstantinopel. Og Ungarn,

som af Naturen har faaet en saa ypperlig Afrunding, og som inden sine Grænser omfatter Dele af alle de omboende Folkeslag, egner sig saare vel til at danne Kærnen i den Donau-Konfederation, hvorom alt Kosuth drømte for 40 Aar siden. Dets Konger have i fordums Dage baaret baade Bøhmens og Polens Krone, samt udstrakt deres Magt ogsaa over Serbien og Rumænien. Lignende Forhold kunne komme igen, omend under andre Former. Men Grev K., der i Aanden ser Ruslands Czar som alle Slaverfolks fælles Overhoved eller dog aandelige Leder, kan selvfølgelig ikke være tilfreds med en Ordning, der vil være en absolut Hindring for en saadan Plan. At det ogsaa skorter ham paa nøje Kendskab til de paagældende Landes Forhold, fremgaar af en Sætning som denne: »Ungarn bør genvinde sin Uafhængighed, men give Afkald paa Kroatien«. Det Første er jo alt vundet for 22 Aar siden, og det Andet er ligeledes i Virkeligheden indrømmet allerede for længe siden. Syd-Tyrol samt Triest vil han give til Italien og Dalmatien til Montenegro: at Staden Triest uden det slaviske Opland Istrien vilde være af ringe Værd for Italien, og at Istriens Opgivelse vilde være i Strid med Nationalitets-Tanken og Slavernes Frigørelse, synes han altsaa ikke at vide.

Som det endelige store Fremtids Maal ser K. hele Evropas Deling i tre store Føderationer, en latinsk, en germansk og en slavisk, samt Amerikas i to, en angelsaksisk og en latinsk, hvorefter alle fem Føderationer skulle sammenknyttes ved en international Overbygning og med det Formaal at værne den almindelige Ret og Fred mellem sine Medlemmer og at bringe de Folkeslag, der ikke tilhøre vor Civilisation, altsaa Asiens og

Afrikas Folk, til at nærme sig denne. Det er et meget smukt og straalende Billede, der saaledes oprulles for os, men desværre ogsaa saare fantastisk. Man har ikke let ved at tænke sig Lande med store Kolonier og store civilisatoriske Opgaver i fremmede Verdensdele indtræde som Medlemmer i europæiske Stammeforbund; ligeledes kan der vanskeligt tænkes et virkeligt frit Forbund imellem en Stormagt som Rusland og de mindre slaviske Stammer eller mellem det mægtige tyske Rige og dets svagere Nabofolk i Nord og Vest. Langt snarere kan man forestille sig et enkelt europæisk Forbund, i hvilket Stormagterne kunde holde hinanden i Ligevægt og Smaastaterne udfylde Hullerne.

Det er dog ikke værdt at fordybe sig i slige Planer for en uvis fjærn Fremtid. Hvad der alene kan være Opgaven for vor egen Tid, er at udbrede en saa dyb og almindelig Agtelse for Folkeretten som muligt, saa at endog store Stater ikke ville finde det under deres Værdighed at underkaste sig en Voldgifts-Kendelse i deres Stridigheder med andre Magter — England har i saa Henseende givet et følgeværdigt Forbillede i Alabama-Sagen — og at de hellere ville søge den Tryghed, som kan opnaas ved gensidig Ærbødighed for og Tillid til Retfærdighed, end den, der kun hviler paa Vaabnernes Styrke og Krigens Held. I det private Liv vil Enhver, som er og vil gælde for en hæderlig Mand, altid omhyggelig vogte paa sig selv, at han ikke gør Noget, der kan krænke en Andens Ret; men i det offentlige Liv er Forholdet desværre anderledes. Der kan man vel snart faa Øje for, hvad der i mindste Maade krænker Ens egen Ret; men indrømme en Anden, især en Modpart, hvad der med Billighed tilkommer ham, formaar

man kun sjældent. Der gælder altfor tit det bibelske Ord om at se Skæven i sin Broders Oje, men ikke Splinten i sit eget.

Grev Kamarovski er et godt Exempel herpaa. Han vil utvivlsomt gerne være retfærdig til alle Sider, og dog kan han ikke fuldt erkende sine egne Grundsætninger, naar de vende sig imod hans eget Fædreland; ej heller kan han frigøre sig for sin Uvilje overfor England og Østrig, dets naturlige Modstandere. Men saalænge saadanne Stemninger ere almindelige, kan man virkelig ikke tænke paa den evige Fred, medmindre man vil spekulere à la baisse og haabe paa den almindelige Fallit som et kraftigt Middel til at gøre Krigene umulige og nøde Staterne til gensidig Eftergivenhed. Hvor megen Sorg eller Uvilje man end kan føle overfor Militarismen, som udsuger Folkenes Kræfter og hindrer saa mange nyttige Fremskridt, vil man dog blive nødt til at finde sig i, at den endnu i lange Tider raader i Verden, og man maa søge sin Glæde og Trøst i de enkelte Fremskridt, Folkeretten gør, i de mindre Sejre, som Diplomaternes Kløgt vinder, og deri se Forvarsler om en lysere Tid.